

Kergimas ir rujos kontrolė

Didžiausia finansinė nauda iš pieno gamybos gaunama karvėms veršiuojantis kartą per metus. Tai reiškia, kad karvė turi būti veršinga ne vėliau kaip po 85 dienų nuo veršavimosi.

Nustatyti laiką, kada karvės rujoja yra sunku, todėl kartais, kai kuriose bandose ilgai užtrunka, kol karvės ima veršiuotis.

Karvės rujoja kas 21 dieną. Šis skaičius yra vidurkis. Jis gali svyruoti nuo 17 iki 24 dienų. Laikas nuo vienos rujos iki kitos yra vadinamas rujos ciklu. Šį rujos ciklą galima padalyti į tris etapus.

Priešrujo etapas

Priešrujis įprastai trunka apie 1–3 dienas. Šio etapo požymiai dažniausiai matomi žiemos mėnesiais. Jei rują kontroliuojate pagal gleivėtumą, rizikuojate karves apsėklinti per anksti. Ribą tarp priešrujo ir tikrosios rujos nustatyti sunku.

Priešrujo etapo požymiai

Paskutiniuosius priešrujo valandomis galvijai parodo vis daugiau elgesio pokyčio ženklų. Galvijai tampa neramūs ir ima labiau domėtis supančia aplinka. Jie nori kontakto su kitais galvijais, trinasi į juos ir laižo. Po palaižymo lieka drėgnos žymės. Elgesio pokyčio ženklai yra lipimas ant kitų galvijų, galvos priglaudimas, galvos lingavimas ir užpakalio uostymas. Kai kurios karvės priešrujo laikotarpiu neduoda pieno. Ankstyvo priešrujo etapo požymiai taip pat gali būti sumažėjęs apetitas ir pašarų suvartojimas. Karvės taip pat gali palikti savo maistą nepaliestą. Genitalijų gleivinė sudrėksta ir parausta. Vulva patinsta. Pradžioje, kartu su keliais gleivių lašais, galima pamatyti standų pilką gleivių kamštį.

Ruja

Nuo priešrujo prie rujos pereinama palaipsniui. Ruja apytiksliai trunka 18 valandų (gali kisti nuo 6 iki 30 valandų).

Rujos etapas	Trukmė
1. Priešrujis arba etapas.	1–3 dienos pradinis
2. Ruja	6–30 valandų
3. Porujis	1–3 dienos

Priešrujo etapu gleivės būna pilkos ir standžios, o vėliau jų kiekis sumažėja ir jos tampa skaidrios. Gleivės nėra skaidulingos ar lipnios.

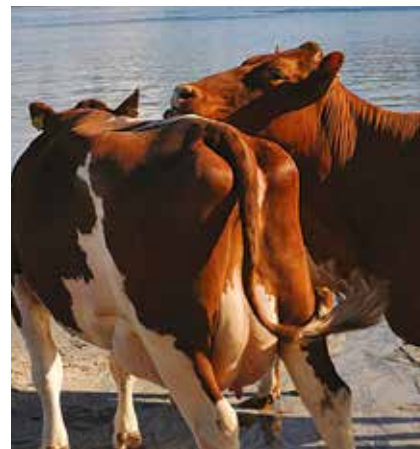
Rujos etapą sudaro trys periodai:

- **ankstyvasis rujos periodas** – laikotarpis nuo pirmųjų pasirengimo kergimui ženklų iki to etapo, kai karvė stovi pasiruošusi kergimui;
- **pasirengimo kergti stovėsena** – karvės stovi pasirengusios kontaktui su veršiu;
- **vėlyvasis rujos periodas** – laikotarpis nuo atsistojimo į pasirengimo kergti pozą iki kergimo pabaigos. Šiuo etapu elgsenos pokyčio ženklų yra nedaug ir čia labai svarbu karvės apsėklinimo laikas.

Visuose rujos etapuose pastebimas noras lipti.

Rujos etapo požymiai

Jei pasiseks, karves pastebėsite pasirengimo kergti pozoje (stovėjimo refleksas). Tai patikimiausias rujos ženklas. Kiti svarbūs požymiai: lipimas, galvos priglaudimas,

Galvos priglaudimas. Karvės rodo didesnę susidomėjimą supančia aplinka ir glaudžia savo galvas prie kitų galvijų. Ankstyvame rujos etape karvės siekia kontakto, o tikrosios rujos metu jos susilaukia vis daugiau dėmesio iš kitų.

užpakalio uostymas, sumažėjęs pieno kiekis. Pieno gamybos ir pašarų suvartojimo sumažėjimas. Karvės tampa neramios ir pasikeičia jų išraiška. Pirmoje rujos etapo pusėje jos gali tiesiog stovėti ir mūkti. Rujojanti karvė įprastai lieka stovėti, kol kitos guli. Sušvilpus ar palietus, jos palenkia nugarą. Kai kurie paliesti galvijai ima judinti apatinę nugaros dalį ir iškelia uodegą ar uodegos šaknį. Susiformuoja skaidulingos gleivės, kurių spalva nuo skaidrios gali keistis iki mėlynos. Gleivės gali prilipti prie šlaunų ir uodegos. Etapo pabaigoje gleivėse pasimato oro pūslelių. Genitalijų gleivinė ir toliau išlieka drėgna bei paraudusi, o vulva patinusi.

Seksualiai aktyvios grupės (SAG)

Seksualiai aktyvi grupė (SAG). Du ar daugiau vienu metu rujojančių galvijų grupė stovės netoli vienas kito. Jie rodyt ir priims rodokus ženklus, pavyzdžiui, lipimo, galvos priglaudimo, laižymo ir uostymo.

Pasirengimo kergti stovėsena. Karvės atsistoja kergimui tinkama poza. Stovėjimo refleksas yra patikimiausias rujos ženklas. Galvijai, kurie lipa ant kitų, taip pat gali ruoti ir jie paeiliui gali lipti vienas ant kito.

Rujos metu laisvai ganomos karvės arba ganyklose esančios karvės sudaro vadinamąsias seksualiai aktyvias grupes. Rujojančios karvės laikosi šalia kitų (trijų metrų atstumu) ir parodo akivaizdžius rujos požymius. Jei bandoje rujoja tik viena karvė, priešrujos etape esantys galvijai arba nerujojantys galvijai gali suformuoti SAG grupes kartu su rujojančia karve. Tokiose grupėse rujojančios karvės partneris gali vis keistis. Rujojantys galvijai prie seksualiai aktyvių grupių gali prisijungti iki 1/3 laiko, kol galvijai stovi pasirengimo kergimui pozicijoje. Tokias grupes reikia stebėti, nes bent viena rujojanti karvė bus tokios grupės dalimi.

Porujo etapas

Porujo požymiai

Karvės noras poruotis dingsta. Dar gali šiek tiek matytis standžių, skaidrių gleivių. Etapo pabaigoje gleivėse gali pasimatyti nedaug kraujo. Lytinės lūpos būna blyškios ir siauros. Pasibaigus rujos etapui, vieną ar dvi dienas gali matytis skaidraus kraujo. Kitas rujos etapas po kraujavimo gali įvykti po 17–20 dienų.

Ramybės būsenos etapas

Trunka iki kitos rujos etapo.

Rujos kontrolė

Norint gauti sėkmingus rezultatus, galvijus reikia kruopščiai stebėti ir kergimą planuoti. Sėkmės pagrindą sudaro fiksuotų laikų ir tikslaus grafiko sudarymas. Naudinga vesti tvarto korteles, rujos kalendorių ar užrašus su naudingomis pastabomis. Rujos kontrolė reikia reguliariai atlikti su visomis karvėmis ir telyčiomis.

Net jei būsimos rujos metu karvių neketinate apsėklinti, rujos etapą ir trukmę vis tiek reikėtų stebėti. Taip pat reikėtų stebėti gleives ir po rujos prasidedantį kraujavimą. Jei praėjus 60 dienų po apsiveršavimo karvių rujos ciklas neatsistatė, jas turi patikrinti veterinaras.

Rujos metu gleivės yra skaidulingos ir nutįsta tarp pirštų. Gleivės yra lipnios ir limpa prie uodegos, užpakalio ir šlaunų. Patikrinkite, ar nėra išdžiuvusių gleivių pėdsakų, nes kai kuriems galvijams gleivių būna labai nedaug.

Rujos kontrolę reikia vykdyti bent dukart per dieną po rytinio ir vakarinio išmėžimo. Papildomai apsilykdydami tvarte per pietus ir vakare padidinate rujos laiko nustatymo galimybes. Gleivės pastebimiausios karvei gulint.

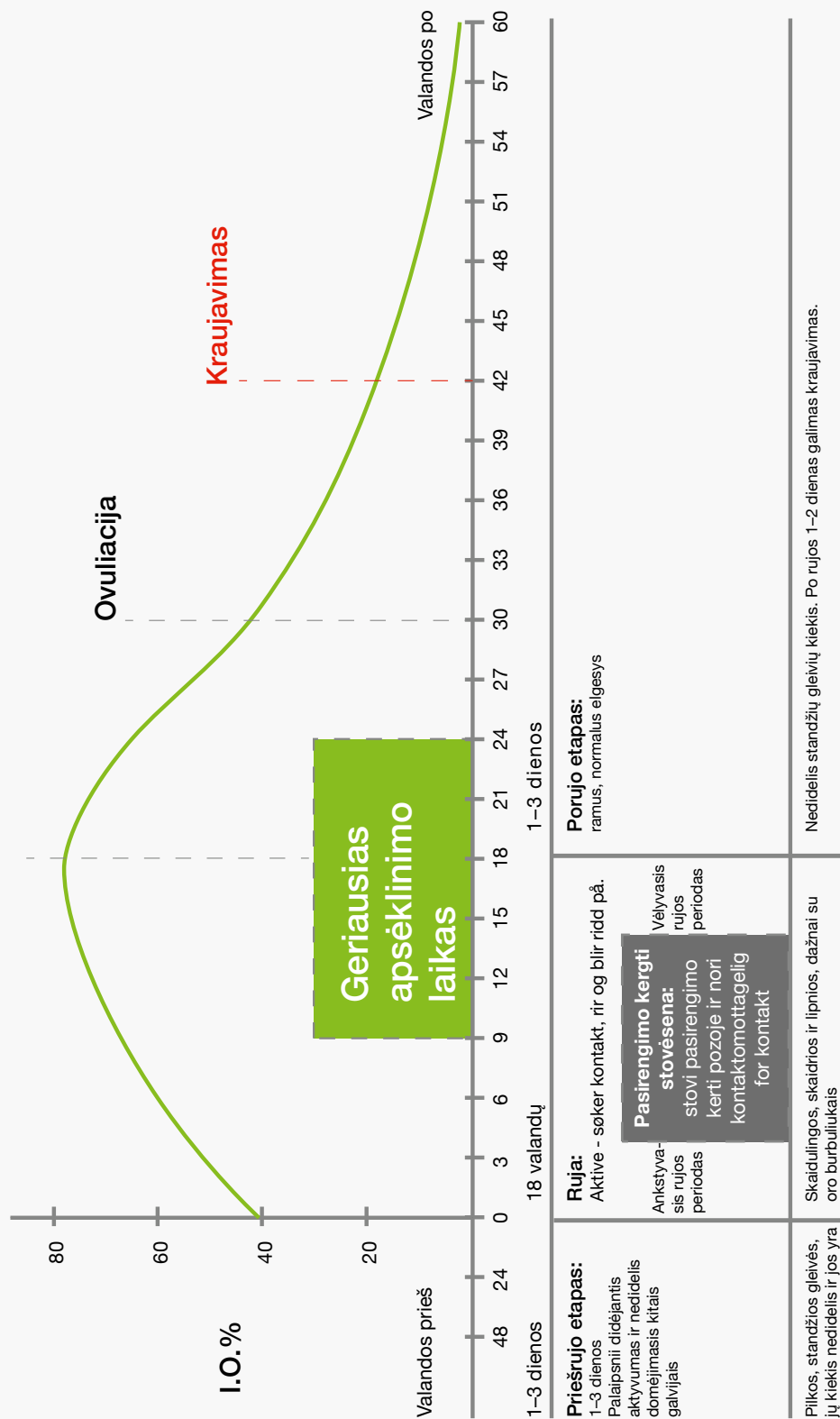
Pradžia

- Sustokite prie tvarto durų ar kitos stebėjimui tinkamos vietos. Patikrinkite visus galvijus, kad pamatytumėte, ar jų elgsena nepasikeitė.
  - Ar kitiems galvijams gulint, kai kurie galvijai stovi?
  - Kuris galvijus atsistoja pirmas?
  - Ar kai kurie galvijai aplinka domisi labiau nei kiti?
  - Pirmiausia apžiūrėkite gulinčius galvijus arba tuos, kurie pašerti ir pamelžti lieka stovėti.
  - Atviruose tvartuose stebėkite, ar kai kurie galvijai yra aktyvesni nei kiti. Tai gali būti tiek atskiri galvijai, tiek galvijų grupės.
- Kiekvieną karvę patikrinkite, kad nustatytumėte, ar ji nerodo rujos požymių. Tai gali būti paraudusios lytinės lūpos, gleivių pėdsakai, gleivėmis išstepta uodega, šlaunys ir ant žemės nukritusios gleivės. Taip pat patikrinkite, ar greta esančios

Gleives lengviau pastebėti karvėms gulint. Patikrinkite, ar lytinės lūpos nėra patinusios ir paraudusios, ar vaginoje nėra blizgių gleivių.

Kada apsėklinti?

Et godt tegn på at kua er i brunst er når kua senker lenda og løfter halen. En kan stimulere til slik adferd ved å legge hånda på kuas rygg eller ved forsiktig plystring.

karvės neturi nuo laižymo šlapių dėmių.

3. Patikrinkite, ar karvės nugara ir uodega jums liečiant reaguoja.
4. Atviruose tvartuose nedidelis kuokštas išpeštų uodegos plaukų rodo, kad karvė stovi pasirengimo kergti padėtyje arba joje stovėjo.
5. Patikrinkite užrašus ir įveskite naują informaciją.
6. Text missing in translation

Standžios ir oro pūselių pilnos gleivės rodo, kad apseklitimui pasirinkote tinkamą laiką.

Apsėklinimas po veršiamosios

Po veršiamosios turi praeiti tam tikras laiko tarpas, kad gimda spėtų susitraukti iki normalaus dydžio ir išsivalyti. Pernelyg ankstyvas apseklinimas įprastai baigiasi nesėkmingai. Po apsiveršiamosios rekomenduojama palaukti mažiausiai šešias savaites. Po apsiveršiamosios iki kito apseklinimo karvė turi turėti bent vieną rujos ciklą.

Apsėklinimo laikas

Dažnai sunku nustatyti, kada prasideda rujos ciklas, tačiau taikoma bendra taisyklė:

1. ryte pradėjusios rujoti karvės, turėtų būti apseklintos tos pačios dienos popietę arba kitos dienos rytą;
2. po pietų ar vakare pradėjusios rujoti karvės, turėtų būti apseklintos kitą dieną.

Kraujavimas reiškia, kad karvė jau ruoja. Kraujas iš gimdos gleivinės pasirodo per 1–2 dienas nuo rujos pabaigos.

Tyrimai rodo, kad naudodami rujos kalendorių keliais procenta

Rujos kalendorių galite užsisakyti iš „Geno“ klientų aptarnavimo centro:

Tel.: +47 950 20 600

Organizacija

"Geno" – tai kooperacinė bendrovė, kuri priklausos 10 500 Norvegijos galvijų augintojų. "Geno" atlieka galvijų veisimio tyrimus ir plėtrą bei užsiima genetinių medžiagų gamyba ir platinimu.

„Geno“ vizija

Veisiame dėl geresnio gyvenimo!

Biurai

Pagrindinė „Geno“ buveinė yra Biohuset (Hamar).

„Store Ree“ apsilikimo stotis yra Stange mieste (Hedmark).

Øyer bandymų stotis yra Øyer mieste (Gudbrandsdalen).

Geno SA, Holsetgata 22, 2317 Hamar

Tel.: + 47 950 20 600

El. pašto adresas: post@geno.no

Avler for bedre **liv**

www.geno.no

geno